

Lausuntopyyntö 19.2.2025, Dnro VN/36093/2024, VN/36093/2024-MMM-1

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI METSÄSTYSLAIN 41 §:N MUUTTAMI-SESTA

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi metsästyslakia. Tavoite on perusteltu ja kannatettava, ottaen huomioon pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman, jonka mukaan suurpetopolitiikkaa on hoidettava tavalla, joka huomioi myös sosiaalisen kestokyvyn. Hallitusohjelmassa todetaan, että suurpetojen kannanhoidollinen metsästys turvataan lainsäädännöllä ja että jo aloitettua työtä kannanhoidollisen sudenmetsästyksen mahdollistamiseksi jatketaan eduskunnan päätöksen mukaisesti. Esitys tukee hallitusohjelman kirjauksia.

Tarkoituksena on saattaa hoitosuunnitelmat lain tasolle. Poroelinkeino tulee olla mukana hoitosuunnitelmien päivitystyössä.

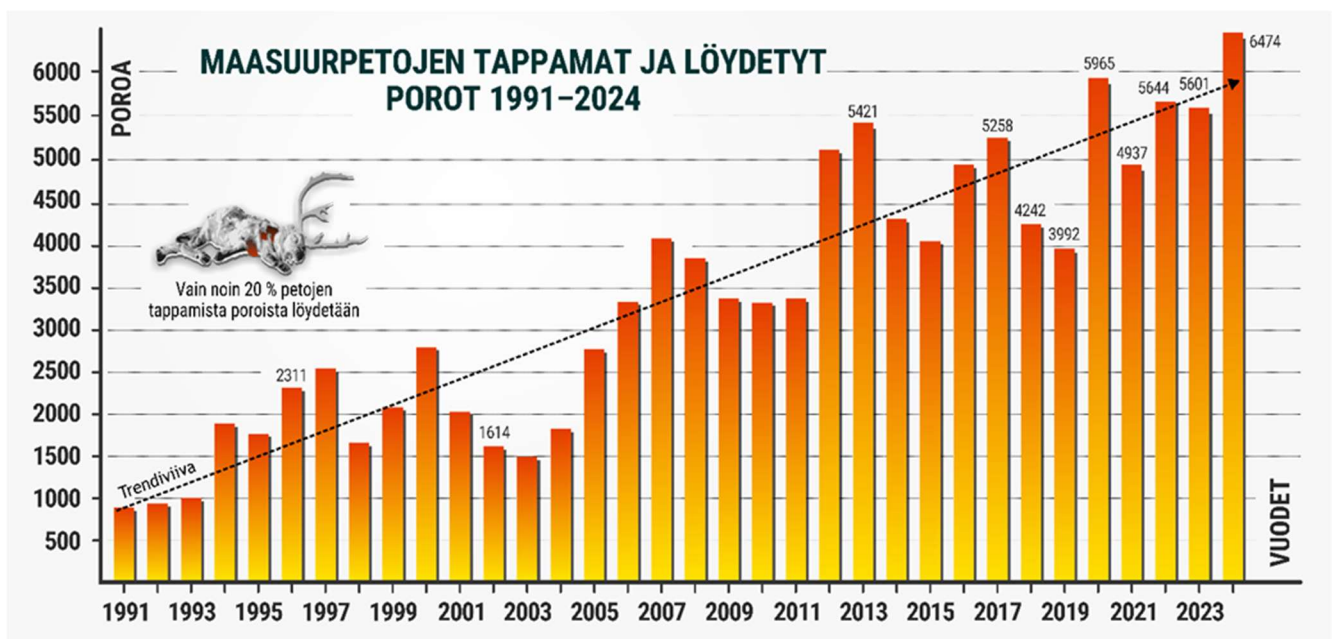
Eteläisen Suomen nykyinen tilanne, jossa suurpetojen kannanhoidollinen pyynti on estynyt, näkyy poronhoitoalueella kasvavana vahinkomääränä. Kannanhoidollinen metsästys tulisi saada käyntiin mahdollisimman pian.

Paikoitellen petotilanne on romahduttanut porokannat siten, että niiden luontainen ylläpito on käynyt mahdottomaksi. Porokantojen romahtamisesta kärsivä alue laajenee vuosi vuodelta, eteläiseltä poronhoitoalueelta kohti pohjoista. Tilanne nakertaa poronhoidon juuria: mahdollisuuksia tasapainoiseen ja suunnitelmalliseen laidunten käyttöön sekä hyvinvoivan poroelon jalostukseen. Tämä aiheuttaa poronhoitajille jatkuvaa pelkoa, surua ja huolta tulevaisuudesta.

Osana petotilanteen hillitsemistä poronhoitoalueelta tulee kieltää haaskakuvaustoiminta kokonaisuudessaan. Haaskakuvaustoiminta aiheuttaa suuria ja luonnottomia petokeskittymiä paliskuntien alueella, mikä osaltaan kiihdyttää tarvetta pyynnille. Haaskakuvausten myötä muodostuneet luonnottomat petokeskittymät vievät laidunalueet poroilta, jotka luontaisesti karttavat petotihentymä alueita. Haaskakuvauspaikkojen aiheuttama ongelma on myös poistoluissa olevat suuret suojavyöhykkeet, jotka estävät

pyynnin kokonaan. Suurpedot menettävät kuvaustoiminnan takia luontaisen ihmisarkuutensa ja aiheuttavat omaisuusvahinkojen osalta vaaratilanteita myös ihmisille. Ihmisiin tottuneet pedot ovat jo usean kymmenen vuoden ajan totuttaneet myös pennut ihmisiin. Eletään nyt aikoja, jolloin kontakti tällaisen suurpedon ja ihmisen kanssa johtaa jonkun marjastajan, ulkoilijan tai metsästäjän menehtymiseen. Läheltä piti-tilanteita on ollut jo useita. Haaskakuvaukseen liittyvät ongelmat on tunnistanut myös Tukes, joka on peräänkuuluttanut lainsäädäntöhanketta edellä mainittujen ongelmien ratkaisemiseksi.

Kaikkien suurpetojen määrät Suomessa ovat kasvaneet ja samalla petojen aiheuttamat porovahingot ovat nousseet erittäin korkealle tasolle (kuva 1). Yli kymmenen vuotta vahinkomäärä on noussut jatkuvasti ja se on aiheuttanut porotaloudelle erittäin paljon haasteita mm. kannattavuuden heikkenemisenä. Ainoa keino vähentää vahinkoja, porotalouden kannattavuuden heikkenemistä sekä valtion petovahinkokorvausten maksutaakkaa, on vahinkoa aiheuttavien maasuurpetojen poisto.



Kuva 1. Pedon tappamina löydetty porot 1991–2024.

Tutkimuksessa on arvioitu, että vain viidennes vahingoista löydetään. Tämä tarkoittaa, että pedot tappavat noin 30 000 poroa vuodessa. Etenkin lumettoman ajan hävikki on mittavaa. Vuonna 2024 löydettiin 6474 poroa petojen tappamana ja kyseessä on tähän mennessä kaikkien aikojen huonoin vuosi petovahinkojen osalta.

Valtio varaa jatkuvasti liian vähän määrärahoja porovahinkojen korvaamiseen. Vahingonkorvauksista joudutaan leikkaamaan ja vahingonkärsijät joutuvat odottamaan korvauksia entistä pidempään (kuva 2). Korvausmäärärahojen riittävyyteen tulee kiinnittää

huomiota. Korvausmäärärahan riittämättömyyden lisäksi ongelmana on EU:n asettama kymmenen miljoonan euron maksukatto. Yli kymmenen miljoonan euron korvaukset vaativat hyväksynnän Euroopan komissiolta. Vuosina 2016 ja 2017 EU:n maksukatto ylitettiin ja korvauksia leikattiin vahingonkärsijöiltä. Sen jälkeen korvausjärjestelmää uudistettiin niin, että pahimpien tuhoalueiden kaksinkertaiset korvaukset lakkautettiin. Petokantojen hallinnan keinoja ei kuitenkaan tuotu poronhoitajien käyttöön lisää. Vahinkokertymät olivat heikennetyllä korvausjärjestelmälläkin jo viisi vuotta myöhemmin, vuonna 2022 jälleen kymmenessä miljoonassa eurossa. Vuonna 2024 vahinkojen kokonaissumma on noin 11,2 miljoonaa euroa. Korvauksista leikataan vähintään 1,2 miljoonaa euroa. Korvausten maksuprosentti on tällä hetkellä 67 %.

Petovahinkojen määrä on kasvanut huomattavasti vuosituhannen alusta. Vuonna 2000 suurpetojen tappamia poroja löydettiin koko poronhoitoalueelta 2804, kun taas vuonna 2024 määrä oli jo 6474, mikä merkitsee peräti 131 prosentin kasvua.



Kuva 2. Petovahinkokorvaukset ja niiden leikkaukset 2000–2024.

Porojen korvausarvo päivitetään viiden vuoden välein, ja sen pohjana toimii poronlihan keskihinta. Vuoden 2022 korvauksissa näkyy osaltaan myös poronlihan hintakehitys. Porosta on tullut vuosi vuodelta arvokkaampaa lihaa.

Seuraavan kerran poronlihan hinta ja poron korvausarvo päivitetään siten, että uudet arvot ovat käytössä vuoden 2026 korvauksissa. Mikäli vahinkokertymä vakioidaan nykytasolle, vuoden 2026 korvaukset ovat jo yli 13 miljoonaa. Koska poronhoitoalueen eteläpuolisen Suomen petokantojen kontrollointi on tehty korkeimman oikeuden päätöksillä lähes mahdottomaksi, tulevat petovahingot kuitenkin kasvamaan poronhoitoalueella vuosittain, ellei kannanhallinnan keinoja uudisteta.

Jo nyt on nähtävissä paisuva susiongelma, sen myötä kasvavat vahinkokertymät ja lisääntyvä kesäajan hävikki. Iso osa susista on muualta vaeltavia susia. Susia siirtyy poronhoitoalueelle sekä eteläisestä Suomesta että muista valtioista. Etenkin Venäjältä tulee tällä hetkellä poikkeuksellisen paljon susia poronhoitoalueelle. Pääosa poikkeusluvilla saaduista susista on tutkimusten mukaan ollut tuntematonta alkuperää, eli Venäjältä tulleita yksilöitä. Ilvesten määrä poronhoitoalueella, etenkin alueen eteläosassa on kasvanut reilusti parin vuoden aikana. Ilves valtaa uusia alueita myös pohjoisempana.

Reilu 13 miljoonaa euroa on erittäin varovainen arvio korvausmääräksi. Ilman muutosta tilanne on lähivuosina se, että pedot tappavat poroja jo tuplaten nykyisen euromäärän, eli yli 20 miljoonan euron edestä.

Tilanne on kestävä, jos poronhoitajat joutuvat kustantamaan petokantojen ylläpidon entistäkin suuremmalla osuudella ja korvauksia ei makseta täysimääräisenä. Poronhoitajien oikeusturvan ja omaisuuden suojan vuoksi petokantoja tulee pystyä säätelemään.

Poronhoitoalueella joudutaan käyttämään paljon vahinkoperusteisia poikkeuslupia porovahinkojen hillitsemiseksi. Pelkästään susille haettiin vahinkoperusteisia poikkeuslupia yli 50 kertaa metsästysvuoden 2023–2024 aikana. Muille pedoille haettavien poikkeuslupien kanssa lukumäärä oli jo lähempänä sataa.

Vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla metsästäminen tulee säätää erikseen omalla lailla tapahtuvaksi toiminnaksi. Nykysääntely ei vastaa tavoitetilaa minkä vuoksi vahinkoperusteista poikkeuslupapyyntiä ei voida sitoa nykyiseen metsästyslain järjestelmään ja edellytyksiin. Poikkeuslupapyynti edellyttää myös muutoksia poronhoitolakiin ja tulee lisätä myös osaksi poronhoitotyötä. Käytännöntasolla lainsäädäntöhankkeessa on huomioitava seuraavat seikat:

1. Poikkeuslupia on voitava myöntää ennaltaehkäisevästi ennen kuin tulee vahinkoja
2. Poikkeuslupien jatkoajan myöntämisen on tapahduttava välittömästi, mikäli lupa tai osa luvista jää käyttämättä ja vahinkoja edelleen ilmenee
3. Poikkeusluvalla on voitava pyytää siellä missä peto on, maanomistuksesta tai alueen metsästysoikeudenhaltijan näkemyksistä riippumatta
4. Vyöhykeluvat pyyntiin on myönnettävä poronhoitovuodeksi kerrallaan
5. Vieraspaikkakuntalaisten pyyntioikeus valtioneuvoston maalla on oltava poikkeusluvissa maksutonta
6. Koiran käyttö on sallittava poikkeusluvissa ympäri vuoden
7. Pynnin kustannukset on korvattava MMM ja niihin on varattava erillinen määräraha
8. Lupahakuprosessin ja luvan käytön osalta byrokratiaa on järkevöitettävä ja yksinkertaistettava ja menettelyä nopeutettava

Lausunnon keskeinen sisältö

Kaikkien suurpetojen yhteisesti aiheuttamat porovahingot ovat ennätyskorkealla vuonna 2024, ja niiden vaikutukset porotalouteen ovat erittäin vakavia. Vain murto-osa petojen tappamista poroista löydetään. Petovahinkokertymät heikentävät merkittävästi siitosporojen jalostusta, vähentävät teurasporojen määriä ja horjuttavat koko elinkeinotoiminnan ketjua. Teurasporojen määrät ovat laskeneet paikoin erittäin alhaisiksi, ja petovahingoista aiheutuu paliskunnille ja poronomistajille mittavia kustannuksia, kuten jatkuva paimennustarve, löytymätön hävikki ja petojen poistotoimet. Kaikki nämä aiheuttavat elinkeinolle taloudellista kuormitusta.

Suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen käyntiin saaminen nopeasti on erittäin tärkeää, jotta Suomen ja poronhoitoalueen suurpetomäärät eivät kasva liiallisesti. Eteläisen Suomen kasvavat suurpetokannat heijastuvat poronhoitoalueelle siirtyvien petojen myötä, mikä lisää porovahinkoja ja vaikeuttaa poronhoidon toimintaedellytyksiä. Kannanhoidollisella metsästyksellä voidaan hillitä petokantojen kasvua ja vähentää poronhoitoalueelle vaeltavien yksilöiden määrää. Kannanhoidollisen metsästyksen tulisi kohdentua erityisesti poronhoitoalueen läheisyyteen Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan poronhoitoalueen vastaisille alueille porovahinkojen vähentämiseksi. Samalla vähennetään petopainetta metsäpeuralle tärkeiltä alueilta.

Pitkään jatkunut ja paheneva petotilanne on ajanut poroelinkeinoon ahtaalle. Poronhoidolle pedoista aiheutuvat kustannukset ovat jatkuvasti kasvavia. Korvausrahojen jatkuva alimitoittaminen aiheuttaa poronhoitajille paljon sosiaalisia ja taloudellisia vaikeuksia. Tilanne on kestämaton. On epäoikeudenmukaista, että kasvavien suurpetokantojen taloudellisen taakan lähes täytenä maksajana on poroelinkeino. Porovahinkokorvausten 2024 täysimääräiseen maksuun tulee saada riittävät lisämäärärahat sekä valtion talousarvioon on vuosittain asetettava riittävä määräraha porovahinkojen täysimääräiseen maksamiseen.

Vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla metsästäminen tulee säätää erikseen omalla laillaan tapahtuvaksi ja se on poistettava metsästyslain alta. Poikkeuslupapyynti tulee lisätä myös poronhoitolakiin ja luettava osaksi poronhoitotyötä.

Ministeriön on toimittava aktiivisesti, jotta EU:n asettaman maksukatto saadaan nostettua sille tasolle, että korvaukset pystytään maksamaan täysimääräisesti.

Paliskuntain Yhdistyksen kriisityöryhmän edistäjät

Posion Livon paliskunta Ivalon paliskunta

Poroisäntä

Poroisäntä

Seppo Hirvonen

Niko Kustula

Oivangin paliskunta

Poroisäntä

Juha Kujala

Hallan paliskunta

Pohjois-Sallan paliskunta

Kuivasalmen paliskunta

Poroisäntä

Poroisäntä

Poroisäntä

Ensio Keränen

Ensio Pirttilä

Antti Koskela